

КОМУНИКАЦИОННА СТРАТЕГИЯ НА СЪВЕТА ЗА НАБЛЮДЕНИЕ ПО ЗАКОНА ЗА ХОРАТА С УВРЕЖДЕНИЯ 2026 Г. – 2027 Г.

1. Уредба и функции на Съвета за наблюдение

Съветът за наблюдение е създаден на основание чл. 11 от Закона за хората с увреждания (в сила от 1 януари 2019 г.) за осъществяване на функциите по насърчаване, защита и наблюдение на прилагането на Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания (КПХУ).

Правомощията на Съвета за наблюдение са уредени в чл. 14 от Закона за хората с увреждания:

1. изготвя становища, препоръки и предложения до отговорните институции за предотвратяване и преустановяване на нарушенията на правата на хората с увреждания;
2. изготвя ежегодни доклади по предприетите действия за прилагането на Конвенцията за правата на хората с увреждания;
3. осъществява периодичен преглед и оценка на националното законодателство, практики и проекти на нормативни актове за съответствие с разпоредбите на Конвенцията за правата на хората с увреждания;
4. осъществява и други дейности, свързани с насърчаване, защита и наблюдение по прилагането на Конвенцията.

Съгласно чл. 12, ал. 1 от нормативния акт Съветът за наблюдение се състои от 9 членове - двама представители, определени от омбудсмана на Република България, двама представители, определени от председателя на Комисията за защита от дискриминация, четирима представители на организациите на и за хората с увреждания, определени от тях, и един представител на академичната общност, определен от Българската академия на науките. Организациите на и за хората с увреждания определят своите представители по ред, определен с правилника за прилагането на закона.

Съветът за наблюдение се представлява от председател и заместник-председател, като дейността се администрира чрез администрацията на омбудсмана на Република България и на Комисията за защита от дискриминация на ротационен принцип за срок две години.

2. Необходимост от Комуникационна стратегия

Създаването на Комуникационна стратегия на Съвета за наблюдение е обусловено от няколко фактора:

- В проучване на Евростат от 2021 г. около една четвърт от гражданите на ЕС на възраст 16 и повече години са заявили, че имат увреждане, което ограничава ежедневните им дейности.

Съгласно направените изследвания хората с увреждания продължават да срещат значителни бариери, които ограничават възможностите им за равно третиране, упражняване на правата и включване в обществото. Важна стъпка в усилията и желанието за промяна на положението, в което се намират хората с увреждания, е приемането от ООН на Конвенцията за правата на хората с увреждания (КПХУ) на 18 декември 2006 г. На 26 януари 2012 г. България ратифицира международния акт и се ангажира да прилага принципите на зачитане на достойнството и индивидуалната автономия, равенство на възможностите, недискриминация и ефективно включване в обществото, достъпност, уважение и приемане и др.

- В разпоредбата на чл. 8 от КПХУ е установено задължението на държавите страни и на отговорните органи за борба с предразсъдъците относно възможностите на хората с увреждания, за повишаване на общественото съзнание и за възприемане на лицата от тази уязвима група като субекти на равни права, без допускане на дискриминация. В международния правозащитен акт са включени и конкретни мерки за постигане на максимално ефективен резултат, в т.ч. и чрез насърчаване на всички средства за масово осведомяване да представят хората с увреждания по начин, съответстващ на целите на КПХУ. Съществено значение за повишаване на общественото съзнание и за изпълнение на изискванията на чл. 8 от Конвенцията има дейността на Съвета за наблюдение. От една страна, Съветът за наблюдение е създаден да осъществява функциите по чл. 33, т. 2 от КПХУ за наблюдение, като една от тях е именно популяризиране на Конвенцията и на нейните принципи не само сред хората с увреждания, но сред останалото общество. Дейността по популяризиране обхваща и насърчаването на отговорните органи да предприемат всички необходими мерки за адекватно осигуряване на правата на хората с увреждания, които са

посочени в международния акт. За постигането на тази цел в разпоредбите на Закона за хората с увреждания, с които е създаден Съветът за наблюдение и са описани неговите правомощия, е конкретизирано, че при изпълнение на функциите по насърчаване, защита и наблюдение по прилагането на КПХУ, Съветът за наблюдение следва да спазва следните принципи:

1. защита и гарантиране на правата на хората с увреждания;
2. независимост и публичност;
3. сътрудничество и взаимодействие с държавните и местните органи и с гражданското общество.

Както публичността на вземаните мерки за изпълнение на функциите по Конвенцията, така и взаимодействието и предоставянето на информация между Съвета, компетентните органи и гражданското общество, в т.ч. хората с увреждания и техните представителни организации – изискват от Съвета да има разписана, ясно структурирана и видима за всички заинтересовани комуникационна стратегия, в която да бъдат определени конкретните ангажименти, целите и средствата за реализирането на поставените цели.

- С оглед изпълнение на описаните задължения по чл. 8 от КПХУ, членовете на Съвета за наблюдение обсъждат по време на провежданите заседания необходимостта от създаване на комуникационна стратегия и я включват в Годишната програма за дейността на Съвета за 2026 г. В програмата са отбелязани и конкретни срокове за изпълнение на целта, като и е акцентирано, че е от съществено значение в създаването ѝ да участват всички членове на Съвета.

3. Контекст и предизвикателства (социална среда, нагласи, бариери пред хората с увреждания)

Съгласно данните от май 2026 г. в актуализираната Европейска стратегия за правата на хората с увреждания (2021—2030 г.) над 90 млн. души в ЕС са с увреждания, независимо дали от раждане или са ги придобили впоследствие. Посочено е, че 29% от хората с увреждания са изложени на риск от бедност (спрямо 18% от хората без увреждания).

В стратегията е подчертано, че изключването на хората с увреждания от образованието, заетостта и обществото води до значителни годишни загуби на БВП, изчислявани на до 1,42 милиарда евро, и загуби на данъчни приходи в размер на 302 – 493

милиона евро в ЕС. За разлика от това, премахването на пречките и инвестирането в достъпност дават възможност на хората с увреждания да допринасят пълноценно в икономиката на ЕС със своите умения и таланти, като подкрепят растежа и спомагат за справяне с недостига на работна ръка. Приобщаването е от полза и за демокрацията, като се гарантира, че хората с увреждания могат да участват пълноценно в гражданския и политическия живот (https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/bg/qanda_26_949).

Следва да се обърне внимание, че населението на ЕС застарява, като процентният дял и броят на хората с увреждания вероятно ще се увеличат. Същите прогнози показват увеличаване на броя на хората в ЕС, които може да се нуждаят от дългосрочни грижи, от 30,8 млн. през 2019 г. на 33,7 млн. през 2030 г. и 38,1 млн. през 2050 г., което ще увеличи натиска върху системите за грижи в държавите членки. Описаните тревожни тенденции водят до извода за все по-нарастващата необходимост от целенасочени и системни държавни политики, насочени към пълноценна интеграция на хората с увреждания (Европейска комисия, Report on the Impact of Demographic Change).

Сходно е положението и в България – съгласно проучване на Националния статистически институт към 7 септември 2021 г. призната трайно намалена работоспособност или степен на увреждане имат 654 547 лица в България или около 10 % от населението. От тях 22 248 са деца, а 632 299 са лицата на възраст 16 и повече навършени години. Показателите за интензитет са съответно 27 на 1 000 души от детското население и 124 на 1 000 души от населението на възраст 16 и повече години (<https://www.nsi.bg/press-release/zdraven-status-na-naselenieto-kam-7-septemvri-2021-godina-6857>). Разпределението на децата по степен на увреждане показва, че най-многобройна е групата на тези с 50 до 70% вид и степен на увреждане - 8 984, или 40.4% от децата с увреждания. Следва групата от 71 до 90% - 5 931 деца, или 26.7%. С най-тежки увреждания - над 90%, са 4 992 деца, или 22.4%, а най-малобройна е групата на децата с до 50% вид и степен на увреждане - 2 341, или 10.5%.

Съгласно Договора за функциониране на Европейския съюз, държавите членки носят основната отговорност и компетенции за политиките относно социалното приобщаване, заетостта и образованието. Те разработват свои национални политики за хората с увреждания в съответствие със собствената си правна рамка за защита от дискриминация и задълженията си за прилагане на Конвенцията.

В изпълнение на задълженията си по КПХУ и по съответните инструменти на ЕС България проведе реформа на своята стратегическа и правна рамка. Целта беше те да бъдат приведени в съответствие с концепцията за уврежданията, ориентирана към правата на човека и заложена в КПХУ. Законът за хората с увреждания и подзаконовите нормативни актове по неговото прилагане станаха основния правен инструмент, по който се осигуряват правата на хората с увреждания в България. Те уреждат обществените отношения в много сфери на обществения и социалния живот, в които участват хората с увреждания, за да се гарантират техните човешки права и достойнство съгласно четири от принципите на КПХУ: личен избор и независимост, равенство и недискриминация, социално включване и участие в обществения живот и достъпност. Други инструменти регламентират схемите за социално или материално подпомагане и лична помощ; определят функционирането на услугите от резидентен тип и в общността; и определят правилата за определяне и оценка на вида и степента на увреждане. Освен това редица стратегически документи посочват националните ангажименти и мерки за гарантиране на правата на хората с увреждания:

- План за действие за изпълнение на заключителните препоръки към Република България, отправени от Комитета на ООН за правата на хората с увреждания 2021 – 2026;
- Национална стратегия за хората с увреждания 2021 – 2030 г.;
- Национална стратегия за намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване 2030;
- Национална програма за заетост на хората с увреждания и Национална програма за заетост и обучение на хора с трайни увреждания;
- Национална програма за достъпна жилищна среда и лична мобилност.

Констатациите на Съвета за наблюдение са, че въпреки политическия ангажимент и проведената реформа, хората с увреждания в България все още са изправени пред редица предизвикателства при упражняването на правата си. Продължават да съществуват предразсъдъци спрямо възможностите на хората с увреждания, а от друга страна – самите хора с увреждания не са достатъчно запознати с правата си и с механизмите, с които разполага Съветът за наблюдение за изпълнение на функциите си по Конвенцията.

4. Цел на Комуникационната стратегия

Комуникационната стратегия не цели кризисен пиар и кампанийност, а се стреми да постигне един по-задълбочен разговор и цялостно осмисляне на проблема както от обществото, така и от отговорните органи и работодатели. Преди всичко, Комуникационната стратегия цели да се преодолее разбирането на преобладаващата част от обществото за темата за хората с увреждания като за маргинална тема.

Също така стремежът е досегашното преобладаващо отношение на съчувствие и съжаление към хората с увреждания да се трансформира в уважение към тях като към равностойни граждани, които не търсят привилегии, а равен достъп, за да са неразделна част от обществото, да произвеждат блага в полза на себе си, но и за останалите граждани. КЗД в процеса на своята дългогодишна работа е установила, че стигматизацията по отношение на хората с увреждания все още не е преодоляна и продължават да съществуват стереотипи, предразсъдъци, както и недостъпна архитектурна среда, които пречат пълноценната им реализация във всяка сфера на обществения живот. Промяната на тези обществени нагласи е и една от основните цели на настоящата Комуникационна стратегия на Съвета за наблюдение. Осигуряването на обществена подкрепа е ключово условие за постигането на положителни резултати при политиките към хората с увреждания.

Необходим е непрекъснат и адекватен диалог с отговорните органи, за да бъдат разрешени съществуващите проблеми в редица сфери на обществения живот. С ключово значение е действията за осигуряване на необходимата подкрепа на хората с увреждания и техните семейства да бъде започната още от самото раждане на децата и да бъде осигурена в училищната среда и сред работодателите.

Другата основна цел на тази Стратегия е Съветът за наблюдение да продължава да използва предоставените законови инструменти, за да напомня на отговорните органи за ангажиментите на държавата по Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания.

Не на последно място по значение е необходимостта от ясно уреждане на взаимодействието между Съвета за наблюдение и отговорните органи по отношение изпълнение на функциите на органа за наблюдение на КПХУ и постигане на поставените цели.

5. Целеви групи

Основните аудитории, към които ще бъде насочена комуникацията, са:

- Хората с увреждания и техните представителни организации;
- Отговорните органи (Институции и държавна администрация);
- Медиите;
- Гражданското общество;
- Работодателите;
- Учебните заведения;
- Международни органи и организации (с оглед подкрепа и търсене на сътрудничество при изпълнение на поставените цели);
- Други заинтересовани.

6. Комуникационни цели

- Популяризиране на дейността и предприеманите действия от Съвета за наблюдение във връзка с функциите по Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания;
- Осигуряване на адекватно взаимодействие и диалог с отговорните органи, медиите, хората с увреждания и техните организации във връзка с възможностите, изискванията и задълженията по Конвенцията;
- Повишаване на обществената осведоменост относно правата на хората с увреждания;
- Промяна на негативни обществени нагласи и създаване на позитивен образ на хората с увреждания като група, която не е бремене за обществото, а допринася за неговото развитие;
- Насърчаване на включването и достъпността;
- Привличане на повече работодатели, наемащи на работа хора с увреждания;
- Повишаване нивото на осъзнатост и ангажиране от страна на отговорните органи. Включване в процеса местните общности в общините, с цел преодоляване на

техните опасения, а в някои случаи и съпротива, към приемането на лицата със специфични потребности;

- Популяризиране на добрите практики за успешно включване в обществото на лицата с увреждания;
- Подобряване на достъпа на хората с увреждания до качествено образование, което да допринесе за придобиване на знания и умения за реализиране на пазара на труда и социално включване;
- Повишаване на ролята на медиите в подпомагането на процеса на промяна в обществените нагласи и по-добро разбиране на възможностите и правата на хората с увреждания;
- Разработване и реализиране на програми за изграждане на приемаща нагласа в обществото по отношение на хората с увреждания, в т.ч. на лицата с психични увреждания, с интелектуални затруднения и деменция;
- Други – свързани с изпълнение на функциите на Съвета за повишаване на общественото съзнание по отношение на правата и възможностите на хората с увреждания.

7. Ключови послания

- „Хората с увреждания са активна част от обществото – нека им дадем равни възможности.“
- „Достъпната среда е право, не лукс.“
- „Промяната започва с разбиране.“
- „Нищо за нас, без нас!“

8. Канали за комуникация

- Уебсайтовете на всяка от двете организации, администриращи Съвета за наблюдение (КЗД и Омбудсман);
- Уебсайтовете на компетентните органи, организации при реализиране на взаимодействие между тях и Съвета за наблюдение;
- Фейсбук страница на Съвета за наблюдение;
- Печатни и електронни медии;

- Бюлетини и информационни материали (при наличие на финансова възможност);
- Пресконференции, събития и кампании (онлайн и на живо, при наличие на финансова възможност);
- Показване на добри практики на професионално реализирали се хора с увреждания, в т.ч. като предприемачи, както и на работодатели на хора с увреждания в телевизионни предавания (като напр. „Да хванеш гората“);
- Привличане на членовете на правителството като партньори, които да бъдат насърчавани чрез медийните си експерти и канали да дават конкретни послания в посока интеграция на хората с увреждания;
- Други социални мрежи и партньорства с влиятелни личности (инфлуенсъри);
- Други.

9. Срок на Стратегията

Стратегията се приема за периода 2026 г. – 2027 г., като включва като приложение и конкретен план за изпълнение на заложените дейности.

С решение на Съвета за наблюдение стратегията може да бъде актуализирана по всяко време и да бъдат премахвани включени дейности или да бъдат добавяни нови.

ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ КЪМ КОМУНИКАЦИОННАТА СТРАТЕГИЯ НА СЪВЕТА ЗА НАБЛЮДЕНИЕ ЗА 2026 Г. – 2027 г.

С оглед на липсата на финансиране за дейности от по-голям мащаб, в настоящата Комуникационна стратегия са предложени дейности, които не изискват отделно финансиране, или изискват минимално финансиране. Дейностите, изискващи минимално финансиране Съветът би могъл да организира след съгласуване на КЗД и Омбудсмана и при наличие на финансова възможност в рамките на техните бюджети. Като допълнителна опция са посочени и дейности като обучителни семинари и тематични конференции и др., които биха могли да се организират, ако бъдат намерени допълнителни средства. Основният фокус на стратегията е върху медийните участия, които, от една страна не изискват финансиране, а от друга страна имат потенциала да транслират посланията до голяма аудитория. Важна първа стъпка е да се привлечат като партньори държавните медии като БНТ, БНР и БТА, с цел промяна на обществените нагласи спрямо хората с увреждания, като междувременно се търси сътрудничество и с частните медии. Участия в предавания на публицистични предавания по национални медии ще имат безспорен ефект в няколко направления. С тези публични изяви посланията на Съвета имат потенциала да достигнат до много важна аудитория – социално активните и политически активните граждани, което ще доведе до повишаване нивата на така необходимата обществена подкрепа за политики в полза на хора с увреждания. Не на последно място, участия в тези предавания ще издигнат и авторитета на темата за хората с увреждания, ще повишат общественото възприемане за нейната важност, ще помогнат темата да не се схваща като маргинална.

От съществено значение за постигане на целите на Комуникационната стратегия е предварителното обсъждане на конкретните дейности между членовете на Съвета и прякото включване на хора с увреждания и техни представителни организации във всички етапи на процеса.

Настоящият план включва следните дейности на Съвета за наблюдение за периода 2026 – 2027 г.:

Дейности, насочени към промяна на обществените нагласи

- **Интервю за популяризиране на дейността на Съвета за наблюдение и на правата на хората с увреждания с ръководството на Съвета за наблюдение в предаване в национални медии**

Срок: Декември 2026. Отговорник: Представител на Съвета (или определен от Съвета експерт)

- **Участие на представители на Съвета в БНР, специално посветено на хората с увреждания и на изискванията на Конвенцията за правата на хората с увреждания**

Срок: Декември 2026. Отговорник: Представител на Съвета (или определен от Съвета експерт)

- **Пресконференция на Съвета в БТА във връзка с проблемите с достъпността на средата, изискванията на Конвенцията за правата на хората с увреждания и Закона за защита от дискриминация**

Срок: Декември 2026. Отговорник: Представител на Съвета (или определен от Съвета експерт)

- **Участие/интервю на представители на Съвета в национална медия по отношение проблемите с медицинските изделия, помощните средства и съоръженията за хората с увреждания**

Срок: Декември 2026. Отговорник: Представител на Съвета (или определен от Съвета експерт)

- **Интервю в национална печатна медия с представител на Съвета, в което да се разгледат проблемите на хората с редки заболявания и в частност реимбурсирането на медицинските храни от НЗОК.**

Срок: Октомври 2027. Отговорник: Представител на Съвета (или определен от Съвета експерт)

- **Интервю в национална печатна медия с представител на Съвета, в което да се разгледа правото на равен достъп на хората с увреждания до пазара на труда.**

Срок: Декември 2026. Отговорник: Представител на Съвета (или определен от Съвета експерт)

- **Организиране от Съвета на кръгла маса/дискусия във връзка с проблемите с медицинските изделия, помощните средства и съоръженията за хората с увреждания**

Срок: Септември 2026. Отговорник: Представител на Съвета (или определен от Съвета експерт)

- **Организиране на форум от Съвета със съдействието на БАН във връзка с предизвикателствата пред хората с интелектуални затруднения и с деменция.**

Срок: Декември 2027. Отговорник: Представител на Съвета (или определен от Съвета експерт)

- **Участие или организиране на конференции с представители на НПО, свързани с предизвикателствата пред хората с увреждания, техните права по Конвенцията за правата на хората с увреждания и установените добри практики за преодоляване на проблемите.**

Срок: Юни 2027. Отговорник: Представител на Съвета (или определен от Съвета експерт)

- **Участие или организиране (при наличието на финансови средства) на обучителни семинари на държавни институции и представители на НПО, свързани с хората с увреждания.**

Срок: Декември 2027. Отговорник: Представител на Съвета (или определен от Съвета експерт)

- **Провеждане на тематична среща/дискусия с Национално представителните организации на работодателите в България, синдикалните организации и Националното сдружение на общините в Република България и с представителните организации на и за хората с увреждания, с оглед промяна на нагласите спрямо възможностите на хората с увреждания и за подобряване на достъпа им до подходяща заетост.**

Срок: Юни 2027. Отговорник: Представител на Съвета (или определен от Съвета експерт)

- **Тематично заседание/семинар на Съвета за наблюдение във връзка с 3 декември, Международният ден на хората с увреждания, относно изискванията на Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания**

Срок: Декември 2027. Отговорник: Представител на Съвета (или определен от Съвета експерт)

- **Партньорски инициативи със сходни институции в България и в други държави**

Срок: Декември 2027. Отговорник: Представител на Съвета (или определен от Съвета експерт)

Комуникация с отговорните органи

Съветът за наблюдение може да използва предоставените законови инструменти, за да напомня на отговорните органи за ангажиментите на държавата по Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания. В становищата си Съветът може да акцентира върху необходимостта да бъдат предприемани адекватни действия за осигуряване на правата на хората с увреждания и за създаване на подходящи условия за водене от тях на достоен и независим живот. Въз основа на дейностите, включени в Годишната програма на Съвета за наблюдение за текущата година, могат да бъдат подготвени и изпратени конкретни становища и препоръки, които впоследствие да бъдат медийно отразени както на интернет страницата на институцията, която администрира Съвета за наблюдение, така и през други подходящи комуникационни канали.

Индикатори за успех (оценка на резултатите)

- Медийно отразяване. Брой отразени събития и интервюта;
- Обратна връзка от аудиторията;
- Промяна в нагласите (чрез анкети, фокус групи);
- Брой на писма изпратени от Съвета до релевантни институции;
- Отговори до Съвета с информация за постигнати резултати или с поет ангажимент за действия.